

Eğitim İşkolundaki Sendikalara İlişkin Öğretmen Görüşleri; Nitel Bir Araştırma

Perceptions of Teachers Educational Unions: A Qualitative Study

Murat TAŞDAN¹

Özet

Bu araştırmanın temel amacı sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin görüşlerine göre Türkiye’de eğitim iş kolunda faaliyet gösteren sendikaların mevcut durumu ve işleyişini ortaya koymaktır. Bu araştırma tarama modelinde desenlenmiş ve nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2011-12 eğitim-öğretim yılında Kars’taki 20 ilköğretim okulunda görev yapan 20’si sendika üyesi, 32 sendika üyesi olmayan öğretmen olmak üzere toplam 52 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verileri, nitel veri analizi tekniklerinden içerik analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin mevcut eğitim sendikalarına bakış açılarının çok da olumlu olmadığını görülmüştür. Öğretmenler özellikle çok fazla sendika olmasından, sendika yetkililerinin yetersizliklerinden ve sendika-siyaset ilişkisinden rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Sözcük: *Sendika, öğretmen örgütlenmesi, eğitim sendikası, sendika-öğretmen ilişkisi.*

Abstract

The main objective of this study is to determine the current situation of education unions qualitatively through the perceptions of teachers. The study is in a survey model and it has been carried out using qualitative research design. The study was carried out during the 2011-2012 education year on a total of 62 teachers, 30 of whom were the members of a union, 32 of whom were not, working for 20 primary schools in Kars province. As a data collection instrument a semi structural interview form was used in the study. Data analysis was done using content analysis technique, one of the qualitative data analysis techniques. According to the result of the study, teachers’ perceptions of educational unions were not positive enough. Teachers complained about the huge number of unions, insufficiency the union authorities, and the relationship between union and politics.

¹ Yrd.Doç.Dr. Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi A.B.D Merkez Kampüs/ Kars
E Posta: murattasdan@gmail.com Tel: 0474 225 16 12

Keywords: *Union, teacher organization, education union, reasons of becoming members to unions.*

Giriş

Toplumların demokratiklik düzeylerini gösteren bir takım ölçütler vardır. Bu ölçütlerden birisi de çalışanların ve sivillerin toplumsal yaşamın her alanındaki örgütlenme çabalarıdır. Her devirde ve her sistemde, ortak menfaatlere sahip insanların siyasal yaşamı etkilemek için belirli gruplar etrafında toplandıkları görülmüştür (Kapani, 1993: 275/Baggot, 1995, 1-2 akt. Aslan ve Gül, 2004). Bu gruplardan en etkili olanlarından birisi de çalışanların oluşturdukları sendikalar.

Türkiye’de çalışanlara sendika hakkı ilk olarak 1947’de 5018 sayılı sendikalar kanunuyla tanınmıştır. 1947’de çıkan ve grev hakkını tanımayan kanuna dayanarak; 1952’de Türk-İş, 1967’de Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), 1970’de Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu (MİSK) ve 1976’tı da Hak-İş kurulmuştur (Battal ve İnce 2004).

Türkiye’de işçi hareketlerine bağlı olarak ve onlardan daha sonra memurlar örgütlenmiştir. Memurlar arasında da en hızlı örgütlenenler ise öğretmenler olmuşlardır (Akyüz, 1980; Altunya, 2008).

Türkiye’de Öğretmen Örgütlenmesi

Eğitim sendikaları, büyük çoğunluğu öğretmen olan üyelerinden dolayı eğitim ortamlarıyla ilgili olduğu kadar, eğitimi nitelik bakımından etkilemeye çalışmaktadırlar. Öğretmenler sendikaların güçlenmesinin en önemli göstergesi olarak her düzeyde daha çok karara katılmayı görmekte ve yönetim uygulamalarına da bu açıdan yaklaşmaktadırlar (Açıkgöz, 1999, 3).

Türkiye’de öğretmen örgütlenme hareketi, farklı araştırmacılar tarafından benzer biçimde anlatılmaktadır. Araştırmacılar genellikle Türkiye’deki öğretmen örgütlenmesinin geçmişini Cumhuriyetten önceki dönem (1908-1923); 1923 ve 1946 yılları arasındaki birinci; 1946 ve 1960 yılları arasındaki ikinci; 1960 ve 1971 yılları arasındaki üçüncü; 1971 ve 1980 yılları arasındaki dördüncü; 1982 ve 2001 arasındaki beşinci ve 2001 sonrası dönen olarak 7 farklı evrede ele

almışlardır (Akyüz,1980,5-38; Altunya,1999,12-26; Baysal,2006:9-19; Serinoğlu, 2004, 22-43).

Türkiye’de öğretmen örgütlenmesi ise ilk olarak 1908’de Encümen-i Muallimin ile başlamış; 1921’ de Türkiye Muallime ve Muallimler Dernekleri Birliği, 1925’ te Türkiye Muallimler birliği ile 1935 yılına kadar sürmüştür. Demokratik faaliyetlerle birlikte 1946’da Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu kurulmuştur. 1961 Anayasasına 1965 de yapılan yasal düzenlemelerle Türkiye’de öğretmen sendikaları kurulmuştur. 12 Mart darbesi öğretmen sendikalarını kapatınca öğretmenler tekrar dernekler aracılığı ile örgütlenmiştir. 1980 askeri yönetimi öğretmen derneklerini tekrar kapatmış, fakat öğretmenler yine dernekler aracılığı ile örgütlenmiş, 1992 yılında yapılan yasal düzenlemeler ile sendikalaşmaya başlamışlardır (Baysal, 2006; Altunya,1999).

Türkiye’de 1965 yılına kadar yaşanan dönemde cemiyetçilik, dernekçilik ve federasyonculuk, 1965-1971 yılları arasında sendikacılık, 1971-1980 yılları arasında Dernekçilik 1980’den sonra yeniden sendikacılık hareketleri yürütülmüştür (Akyüz,1980).

1982 Anayasasının kabulünden sonra eğitim-iş kolunda kurulan ilk öğretmen sendikası kısa adı “EĞİTİM-İŞ” olan “Eğitim İşkolu Kamu Görevlileri Sendikası’dır. Eğitim-iş sendikasının kurulması ile birlikte eğitim iş kolunda öğretmen sendikalarının kurulması süreci yeniden başlamıştır. Bu sendikalaşma sürecinde 13 Kasım 1990 günü İstanbul’da Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası (EĞİT-SEN), 14 Şubat 1992 de Ankara’da “EĞİTİM-BİR” Eğitimciler Birliği Sendikası’nın kısaltılmış ismi olan Eğitim-Bir, daha sonra kısaltılmış adını “EĞİTİM-BİR-SEN” ve 19 Şubat 1992 de “TÜRK-EĞİTİM-SEN” kurulmuştur (Battal ve İnce 2004).

2001 yılında tekrar gündeme alınan “Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu” 25.06.2001 tarihinde kabul edilmiştir. Bugün hem eğitim sendikaları, hem çalışama örgütü yönetimi bu yasaya göre ilişkilerini yönetmek durumundadırlar. Bu kanunla kamu görevlilerine toplu görüşme ve sendika hakkı verilerek bu hakların çerçevesi belirlenmiştir (Bilge, 2003, 48).

2011 yılı itibarıyla Türkiye’de Kamu Görevlileri Sendikalarına ve Konfederasyonlarına bağlı eğitim sendikalarının toplam üye sayıları Çizelge 1’de verilmiştir.

<i>Kamu Görevlileri Eğitim Sendikasının Unvanı</i>	<i>Bağlı Bulunduğu Konfederasyon</i>	<i>Toplam Üye sayısı</i>	<i>Sendikalaşma oranı</i>
TÜRK EĞİTİM-SEN Türkiye Eğitim ve Öğretim Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası	TÜRKİYE KAMU-SEN	179.300	19,72
EĞİTİM BİR-SEN (Eğitimciler Birliği Sendikası)	MEMUR-SEN	195.695	21,52
EĞİTİM-SEN	KESK	115.949	12,75
ÇES Çağdaş Eğitimciler Sendikası	BAĞIMSIZ	19	0,001
TEM-SEN (Tüm Eğitimciler ve Eğitim Müfettişleri Sendikası)	BAĞIMSIZ	1967	0,22
ANADOLU EĞİTİM-SEN (Anadolu Eğitim Öğretim ve Bilim Hizmetleri Sendikası)	DESK	245	0,003
ÖZGÜR EĞİTİM SEN Özgür Eğitim ve Bilim Çalışanları Sendikası	BAĞIMSIZ	404	0,04
ATA EĞİTİM-SEN (Ata Eğitim Bilim ve Kültür Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	61	0,001
EĞİTİM-İŞ (Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası)	BİRLEŞİK KAMU İŞ	23.353	2,57
TEÇ-SEN Tüm Eğitim çalışanları sendikası	BAĞIMSIZ	4,648	051
KUVAYI EĞİTİM-SEN (Kuvayı Miliye Eğitim Sendikası)	BAĞIMSIZ	15	0,00
EĞİTİM HAK SEN Eğitim, Öğretim ve Bilim Çalışanları Hak Sendikası	HAK-SEN	687	0,08
AND-SEN Anadolu Eğitim Çalışanları Birliği Sendikası	BAĞIMSIZ	442	0,05
EÇSEN Eğitim Çalışanları Sendikası	BAĞIMSIZ	4	0,001
TÜM-EĞİTİM BİR SEN (Tüm Eğitimciler Birliği Sendikası)	BAĞIMSIZ	58	0,01
BAĞIMSIZ-EĞİTİM-ÇALIŞANLARI SENDİKASI (Bağımsız Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	BASK	251	0,03
DES (Demokrat Eğitimciler Sendikası)	BAĞIMSIZ	402	0,04
BİRLİK EĞİTİM SEN (Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	281	0,03
EY-SEN (Eğitim Yöneticileri Sendikası)	BAĞIMSIZ	171	0,02
BİLGEÇ-SEN (Bilinçli ve Gelişimci Eğitim Çalışanları)	BAĞIMSIZ	122	0,01

Sendikası			
EĞİTİM SÖZ-SEN (Eğitim ve Bilim Çalışanlarının Sözü Sendikası)	BAĞIMSIZ	255	0,03
MEÇ-SEN (Milli Eğitim ve Bilim Hizmetleri Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	25	0,001
TEG-SEN (Tüm Eğitim Gönüllüleri Sendikası)	BAĞIMSIZ	136	0,001

Kaynak: 7 Temmuz 2011 Perşembe resmî gazete sayı: 27987
http://www.csgeb.gov.tr/csgeb_Portal_Show_Property_WLP%20Repository/csgeb/dosyalar/istatistikler/4688_istatistik_2011

Çizelge 1’de görüldüğü gibi Türkiye’de 2011 yılı itibariyle üyesi olan 23 eğitim sendikası yer almaktadır. 23 eğitim sendikası arasında en çok üyeye sahip olan Eğitimciler Birliği Sendikası (EĞİTİM-BİR-SEN), Türkiye Eğitim ve Öğretim Bilim Hizmetleri Kolu Kamu Çalışanları Sendikası (TÜRK-EĞİTİM SEN), Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM-SEN) ve Eğitim ve Bilim İş görenleri Sendikası (EĞİTİM-İŞ)’dir. .

Türkiye’de sendikalarla ilgili yasaların yürürlüğe girdiği 1960’larda toplam istihdamın yarıya yakını kamu kesimi oluşturmaktadır. 1980 sonrası dönemde dışa açık ekonomi politikasının bir sonucu olarak ekonomide kamu kesiminin küçülmesine yönelik politikaların etkisiyle kamu sektörünün toplam istihdam içerisindeki payı önemli ölçüde gerilese de devlet, Türkiye’de en büyük işveren olma özelliğini hala sürdürmektedir (Turan, 2000).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın 2011 yılı verileri incelendiğinde, Türkiye’de Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu uyarınca mülki idare amirleri, silahlı kuvvetler mensupları, ceza infaz kurumlarında çalışanlar gibi sendika üyesi olmayacak kamu görevlileri dışarda tutulduğunda, sendika üyesi olabilecek toplam kamu çalışanı sayısı 1 milyon 874 543’tür. Bunlar içinde sendika üyesi kamu çalışanlarının sayısı, 1 milyon 195 102’dir. Türkiye’deki kamu görevlilerinin sendikalaşma oranı ise yüzde 63,75 olarak hesaplanmıştır (www.csgeb.gov.tr/csgeb).

Türkiye’de 2011 yılı itibariyle kamuda toplam 909.168 eğitim çalışanı yer almakta ve bu çalışanların 524 490’ı eğitim sendikası üyesiyken, 384 678 eğitim çalışanı herhangi bir eğitim sendikasına üye değildir.

Bu şu anlama gelmektedir Türkiye'deki eğitim çalışanlarının %57,68'i herhangi bir eğitim sendikasına üyeyken, %42,32'si herhangi bir sendikaya üye değildir. Türkiye'de öğretmenlerin yaklaşık yarısının herhangi bir sendikaya üye olmaması dikkat çekicidir.

Eğitim sendikaları, öğretmenlerin beklentilerini belirlemek ve karşılamak ile yasal olarak yükümlüdürler. Öğretmen sendikaları, öğretmenlerin toplumsal katılımı, okuldaki rolleri ile birlikte saygınlık kazanmaları ve öğretmenlerin sosyalleşmelerinde önemlidir (Bascia, 2000).

Eğitim iş kolunda sendikal gelişme diğer iş kollarına benzediği kadar onlardan ayrılmaktadır da. Nelson (2001), eğitim sendikalarının küçük de olsa diğer işkollarındaki sendikalardan farklı etkinliklerde bulunduklarını belirtmektedir. Bunlar; a) Öğretmenlerin ortak sesi olma, b) Maaşları, diğer yararları ve çalışma koşullarını iyileştirmek amacıyla lobi etkinlikleri, politik eylem ve toplu sözleşme yapma c) Sözleşmelere ve hukuka uygun çalışma ilkelerini yerleştirmeye çalışma d) Yakınmalarında ve yasal işleyişle ilgili olarak öğretmenleri temsil etme e) Yaşam sigortası, gezi indirimi, satın alma hizmetleri gibi doğrudan yarar sağlama, f) Yeni üyeleri örgütleme, g) Geleneksel sendika etkinlikleri, h) Eğitim politikasını etkileme, ı) Öğretmenlerin uzmanlığını artırmadır (Akt. Gemici, 2008).

Okullarda verimliliğin artmasında sendikaların önemli rolleri bulunmaktadır. Öğretmenler farklı amaç ve beklentilerini karşılamak için sendikalara üye olurlar. A.B.D'de öğretmen sendikalarının eyalette eğitime katkısı diğer federal kurumlardan ve birçok diğer devlet kuruluşundan daha fazladır. Sendikalar üyelerinden aldıkları aidatlar ve bütçeleriyle güçlü ve daha etkili olmaktadırlar. Bununla birlikte büyük sosyal sınıf olmaları ve medyanın etkisiyle okul bölgelerinde daha da etkili ve güçlü olabilmektedirler (Johnathan ve Lawrence, 2013).

Öğretmen sendikaları, okul sisteminin etkililiği ve etkisizliği üzerinde etki ettiği ve okulun başarısına ve eğitimin niteliğine katkı sağladığı için önemlidir. Kamu okul sistemi içerisinde işbirliğinin geliştirilmesi ve daha büyük çapta başarıların elde edilmesi için gereklidirler. Öğretmen sendikalarının, eğitim-öğretim sürecindeki rolü hakkında çok fazla spekülasyon yapılmasına rağmen, bu rolü anlayan kişi sayısı da çok azdır. Eğitim sisteminin kapasitesinin artırılması ve öğrenciler

için daha uygun öğrenme çevresinin oluşturulması bakımından öğretmenlerin, sendikalardan beklentileri ve sendika-öğretmen ilişkisi önemlidir (Poole, 2000).

Öğretmen sendikalarındaki yönelimler incelendiğinde, öğretmen sendikaları ile ilgili araştırmalarda nicel yöntemler kadar, sözlü tarih ve nitel yöntemlerinde kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Konular bağlamında ise cinsiyet, yaş, sınıf gibi diğer değişkenler kullanılarak öğretmen ve sendika ilişkisi ele alınmalı ve öğretiler ile iktidar ilişkisi daha çok incelenmeli ve araştırmalara konu olmalıdır (Urban, 1990).

Türkiye’de eğitim sisteminin niteliğinin artması ve öğretmenlerin daha iyi yaşam koşullarına sahip olmasında eğitim sendikalarının işlevselliği ve öğretmenlerin örgütlenme düzeyi önemlidir. Ancak sendikalarının işlevsel olması ve öğretmenlerin sendikalara daha çok üye olması öğretmenler ve sendikalar arasındaki işbirliği ile mümkün olacaktır. Bu işbirliğinin sağlanması ise öğretmenlerin, eğitim sendikalarını ve sendikaların işleyişini nasıl algıladıklarının tespiti ile mümkündür. Alanyazın incelendiğinde Türkiye’de öğretmenlerin eğitim sendikalarına bakış açıları ile ilgili araştırmaların sınırlı da olsa var olduğu görülmektedir. Ancak bu araştırmaların nicel yöntem ile ve yüzeysel yapıldığı saptanmıştır. Bu araştırma ile öğretmenlerin eğitim sendikalarını nasıl gördükleri ve algıladıkları nitel yöntemle ve daha derinlemesine analiz edilerek alana katkı sunmak amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın temel amacı sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin görüşlerine göre Türkiye’de eğitim iş kolunda faaliyet gösteren sendikaların mevcut durumu ve işleyişini ortaya koymaktır.

Bu temel amaca ulaşmak için şu alt sorulara cevaplar aranmıştır.

Sendikalı ve sendikasız öğretmenlerin görüşlerine göre;

- Eğitim sendikaların temel işlevleri nelerdir?
- Öğretmenlerin, sendikalardan beklentileri nelerdir?
- Sendika yetkililerinin ve sendikaların yeterlik düzeyi nasıldır?
- Öğretmenlerin, sendika üyesi olmayı tercih etme ya da etmeme sebepleri nelerdir? Sendika tercihlerinde etkili olan kişiler kimlerdir?
- Öğretmenlerin, sendikalı olmasının ya da olmamasının faydaları ve güçlükleri nelerdir?

f) Eğitim sendikalarının, eğitimin niteliğinin artırılmasına katkısı nasıldır?

Yöntem

Bu araştırma tarama modelinde desenlenmiş ve nitel araştırma yönteminde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin eğitim işkolundaki sendikalara bakış açıları, sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin görüşleriyle nitel olarak incelenmiştir.

Katılımcılar

Araştırma 2011-12 eğitim-öğretim yılında Kars'taki 20 ilköğretim okulunda görev yapan 20'si sendika üyesi, 32'si sendika üyesi olmayan öğretmen olmak üzere toplam 52 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıları tanıtıcı bilgiler Çizelge 2'de yer almaktadır.

Çizelge.2. Katılımcılara ilişkin kişisel ve mesleki bilgiler

Sendikasız Öğretmen		Sendikalı Öğretmen	
<i>Değişken</i>	<i>n</i>	<i>Değişken</i>	<i>n</i>
Cinsiyet		Cinsiyet	
Kadın	20	Kadın	8
Erkek	12	Erkek	12
Medeni Hal		Medeni Hal	
Evli	21	Evli	13
Bekar	11	Bekar	7
Mesleki kıdem		Mesleki kıdem	
1-5 yıl	16	1-5 yıl	6
6-10 yıl	5	6-10 yıl	7
11-15 yıl	9	11-15 yıl	3
16-20 yıl	1	16-20 yıl	2
20 yıl ve üstü	1	20 yıl ve üstü	2
Branş		Branş	
Sınıf Öğr.	11	Sınıf Öğr.	8
Fen Bil. Öğr.	4	Fen Bil. Öğr.	4
Sos. Bil. Öğr.	4	Sos. Bil. Öğr.	4
Mat. Öğr.	6	Mat. Öğr.	3
Diğer	7	Diğer	1
Mezun Olunan Fakülte		Mezun Olunan Fakülte	
Eğitim	12	Eğitim	10
Fen-Edebiyat	10	Fen-Edebiyat	5
Eğitim Ens.	2	Eğitim Ens.	4
Diğer	8	Diğer	1

<i>Sendikaların çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?</i>		<i>Sendikaların çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?</i>	
Evet		Evet	2
Hayır	17	Hayır	13
Takip etmiyorum	15	Takip etmiyorum	5
		<i>Sendika değiştirdiniz mi?</i>	
		Evet	9
		Hayır	11

Çizelge 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan sendikasız öğretmenlerin 20’si kadın, 12’si erkektir. Sendikasız öğretmenlerin 17’si sendikaların çalışmalarını “yeterli bulmadıklarını”, 15’i ise sendikaların çalışmalarını “takip etmediğini” belirtmişlerdir. Sendikasız öğretmenlerden sendikaların çalışmalarını “yeterli” bulan öğretmen bulunmamaktadır. Yine Çizelge 2’de görüldüğü gibi sendikalı öğretmenlerin 8’i kadın, 12’si erkek’tir. Sendikalı öğretmenlerin 2’si sendikaların çalışmalarını genel olarak “yeterli” bulduklarını, 13’ü “yeterli bulmadıklarını” ve 5’i ise sendikaların çalışmalarını “takip etmediklerini” ifade etmişlerdir. Sendika üyesi 9 öğretmen “sendika değiştirdiğini”, 11 öğretmen ise “sendika değiştirmedini” ifade etmişlerdir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. *Öğretmelerin Eğitim Sendikalarına Bakış Açısı*” görüşme formunda 7 adet kişisel bilgidenden ve sendikal bakış açısını belirlemeye yönelik 10 adet sorudan oluşmaktadır.

Araştırma verileri, nitel veri analizi tekniklerinden içerik analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Bu amaçla önce görüşme verilerinin çözümlemesi yapılmış ve çözümlenen metin üzerinde kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra, birbiriyle ilişkili ve anlamlı bir bütün oluşturan kodlar, temalar altında birleştirilmiştir. Kodlama ve tema oluşturma sürecinin güvenilirliğini sağlamak amacıyla, veriler birbirinden bağımsız olarak iki araştırmacı tarafından kodlanarak aradaki tutarlılık incelenmiştir. Bu araştırmada, verilerin nasıl analiz edildiği, kategorilerin nasıl oluşturulduğu, araştırmanın geçerliğinin ve güvenilirliğinin nasıl sağlandığı sistematik ve açık bir biçimde aşağıda açıklanmıştır.

Kategorilerin oluşturulması. İçerik analizde veri kaybının olmaması için, verilerin yanlış düzenlenmesini ve yorumlanmasını önlemek için önceden belirlenmiş olan temalardan yararlanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu gerekçe ile araştırmada öncelikle öğretmen sendikası ile ilgili öğeler, konu ile ilgili alanyazından yararlanarak (Akyüz, 1980; Battal ve İnce, 2004; Baysal, 2006; Gökçe, 2009; Demiryürek, 2008; Gül, 2007; Şimşek ve Seashore, 2008) belirlenmiştir. Araştırmada temel alınan öğeler şunlardır: “*Sendikaların işlevi; beklenti; yeterlik; sendika tercihi; fayda; eğitimde kaliteye sendikal katkı.*” dır.

Verilerin İşlenmesi

Kavramsal çerçeveyi oluşturan temalar belirlendikten sonra belirlenen ölçütler dikkate alınarak iki araştırmacı tarafından veriler ayrı ayrı kodlanarak tablolastırılmıştır. Daha sonra iki araştırmacının belirlediği kodlar karşılaştırılarak kodların tutarlılığına bakılmıştır. Araştırmacılar tarafından belirlenen bütün kodlar, Ankara Üniversitesi ve Kafkas Üniversitesi’nde görev yapan dört öğretim üyesine uzman görüşü almak amacıyla sunulmuştur.

Geçerlik ve güvenirlik. Nitel araştırmalarda, toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması geçerliğin sağlanması için önemli bir ölçüttür (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada sonuçların geçerliğini artırmak amacıyla yapılan işlemler aşağıda açıklanmıştır.

1. Öğretmenler tarafından ifade edilen her açıklama kaydedilmiştir. Ayrıca temalar ve temalarda yer alan kodların objektif bir şekilde sunulmasına dikkat edilmiştir.

2. Bu araştırma ile elde edilen sonuçların başka araştırmacılar tarafından da teyit edilebilir olması için temaların nasıl oluşturulduğu ve kuramsal yapıdan nasıl yararlandığı açıkça tanımlanmıştır. İçerik analizi yapabilmek için öncelikle eğitim çalışanlarının örgütlenmesi ile ilgili alanyazın ayrıntılı incelenerek yukarıda belirtilen temalar oluşturulmuştur. Kuramsal yapı, elde edilen kodları sınıflamak, özetlemek ve kodlarla temaların tutarlı olup olmadığını belirlemede bir ölçüt olarak kullanıldığı için veriler kuramsal olarak desteklenmiştir.

3. Ayrıca bulguları destekleyici alıntılar doğrudan sunularak, geçerliğin artırılmasına çalışılmıştır.

Araştırma verilerinin güvenilirliği için aşağıdaki işlemler yapılmıştır:

4. Araştırma sonuçlarının güvenilirliğini artırmak için iki araştırmacının ayrı ayrı kodlayıcı güvenilirliği hesaplanmıştır. Ayrıca alanyazından elde edilen sonuçlar ile içerik analizinden elde edilen sonuçların tutarlılığı da incelenerek sonuçların güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda “Öğretmelerin Eğitim Sendikalarına Bakış Açısı” görüşme formunda yer alan sorular için ayrı ayrı “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” belirlenmiş ve daha sonra Miles ve Huberman’ın (1994, 64) önerdiği güvenilirliği belirleme formülü kullanılarak kodlayıcı güvenilirliği hesaplanmıştır. Görüşme formundaki 7 soru için birinci araştırmacı 5 tema (sendikaların işlevi; beklenti; yeterlik; sendika tercihi; eğitimde kaliteye sendikal katkı); ikinci araştırmacı ise 6 tema (sendikaların işlevi; beklenti; yeterlik; sendika tercihi; fayda; eğitimde kaliteye sendikal katkı) belirlemiştir. Bu durumda temalar bölümü için güvenilirlik $5/5+1 \times 100 = \%83$ olarak hesaplanmıştır. Bu oran da temalar düzeyinde güvenilirlik için yeterli bir oran olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular, araştırmada elde edilen temel kategoriler dikkate alınarak sırasıyla sunulmuştur.

Kategori-1: Sendikaların işlevi

Çizelge 3’te sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin eğitim sendikalarının işlevlerine yönelik görüşleri ilgili bulgular yer almaktadır.

Çizelge 3. Eğitim sendikaların işlevlerine yönelik görüşler

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikatsız Öğretmenler</i>	<i>n</i>
Eğitim çalışanlarının haklarını (özlük) savunmak ve üyelerini en iyi şekilde temsil etmek.	11	Öğretmenlerin ve eğitim çalışanlarının tüm haklarını (özlük hakları) savunmak ve korumak	17

Sendika üyelerine maddi – manevi destek olmak.	4	Eğitim çalışanlarının şartlarını iyileştirilmek.	1
Eğitimle ilgili sorunları tespit ederek uygun çözüm önerileri sunmak.	2	Atamalara yardımcı olmak.	1
Toplam	17	Toplam	19

Sendikalı Ö-11 “Pek bir işlev gördüklerini düşünmüyorum, zaten kendimde ayrılmayı düşünüyorum. **Sendikalı Ö-15** “Öğretmenlerin hukuki sorunlarında yardımcı olmak. Öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesi yönünde çalışmalar yapmak. Öğretmenlerin sorunlarını üst makamlara iletmek ve takip etmek. En önemli işlevi öğretmenlerin sorunlarını dinleyip çözüm yollarını araştırmak olmalı, fakat sendikaların yeterli düzeyde yerine getirildiğine inanmıyorum.” **Sendikalı Ö-18** “Yasal haklarımızdan haberdar etmelidir. Değişen kanun ve yasalardan eğitim ile ilgili olanları takip etmek ve bizlere bildirmek. En önemli işi istismar edilen veya yok sayılan haklarımızı korumamız için öncülük etmek ve bilinçli bir şekilde hakkımızı savunmak.” **Sendikalı Ö-8** ”Eğitim çalışanlarının ihtiyaçlarını araştırarak, bu araştırmalar doğrultusunda çalışma yapmak.” **Sendikalı Ö-9** Öğretmenlerarası iletişim ve diyalogu geliştirerek sorunlar karşısında birlik gücü göstermek.” **Sendikalı Ö-14**”Yeni mezun öğretmenlerin KPSS sınav durumlarının yakinen takip etmek.” **Sendikalı Ö-19** “Öğretmen maaşlarının iyileştirilmesini sağlamak.”

Sendikasız Ö-3 “Sendikaların adını sadece maaş zammı görüşmelerinde duyuyorum.” **Sendikasız Ö-8** “Öğretmenlerin maddi–manevi ve sosyal haklarını savunmak ve mesleki gelişimine katkı sağlayan çalışmalar yapmak. Eğitim kalitesinin yükseltilmek.” **Sendikasız Ö-12** “Temsil ettiği iş kolunun haklarını savunmak, daha iyi koşullara sahip olabilmesi için yapılacakları belirleyip uygulanması için destek vermek; en önemli işlevleri olmalı.” **Sendikasız Ö-13** “Kendi ideolojilerine hizmet etmeleri, bunu da güzel yapıyorlar.”, **Sendikasız Ö-30** “Eğitim sektöründe yoğun yaşanmakta olan haksızlıklara karşı destek olunması, keyfi uygulamalara karşı haklarımızı avukatlar aracılığı ile bize öğretilmesi ve toplu yapılan eylemlerde üyelerle katılımı sağlanması.” **Sendikasız Ö-31** “Bence en önemli işlevleri üyelerin hatta üyesi olmasa da tüm öğretmenlerin idarecilerin mesleklerini icra ederken karşılaştığı sorunlar, zorluklar, eksiklikler, pozitif yönleri ile ilgilenip sorunlara çözüm aramak olmalı.”

Kategori -2: Beklenti

Çizelge 4'te sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin sendikalar-
dan beklentilerine yönelik görüşlerine yönelik bulgular yer almaktadır.
Çizelge.4. Öğretmenlerin sendikalarından beklentilerine yönelik
görüşleri

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikasız Öğretmenler</i>	<i>n</i>
Özlük haklarımızın ko- runması ve geliştirilmesi	8	Öğretmenler tarafından beklenen ortalamalarda maaşlarda iyileşmenin sağlanması	3
Demokratik hakları takip etmek	3	Özlük haklarımızın geliştirilmesi.	2
Pek faydasını görmedim	2	Atama beklentilerini belki karşılaya- bilirler.	1
Hiçbir beklentimin karşılayamayacağını düşünüyorum	2		
Pek bir beklentim yok.	2		
<i>Toplam</i>	<i>17</i>	<i>Toplam</i>	<i>6</i>

Sendikalı Ö-10 “Mesleğimde karşılaştığım problemlerde bakanlık ile
irtibata geçebilmesi.” **Sendikalı Ö-12** “Demokratik toplumların bir
gereği olan sivil toplum örgütlerine üye olmanın gereğini yerine
getirdim üye olarak. Ancak eğitimle ilgili sorunları üyesi olduğum
sendikanın daha fazla dile getirdiğini söyleyebilirim.” **Sendikalı Ö-19**
“Şahsi değil genel olarak asıl beklentilerimizin mevcut sendikaların
mevcut çalışmalarıyla karşılanacağını sanmıyorum.” **Sendikalı Ö-20**
“Maaşların arttırılması konusunda desteklerinin fazla olacağını bekli-
yorum. Eğitim sorunlarını yetkililere iletmek ve çözüm bulmak.”

Sendikasız Ö-15 “Tam bir araştırma yapmadım bu konuda zaten poli-
tik amaçlı oldukları için her sendikanın kendine göre bir dünya görüşü
mevcut. Dolayısıyla kendi mensuplarının beklentilerini karşılayabilirler-
er.” **Sendikasız Ö-25** “Maddi olmayan beklentilerin daha çabuk
gerçekleştiğini düşünüyorum.” **Sendikasız Ö-30** “Toplu eylemlerle
(örneğin eş durumu özür grubu) öğretmen taleplerinin karşılanması.”

Çizelge 5'te sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin sendikalar-
dan karşılanması zor olan beklentilerine yönelik görüşlerine ilgili bul-
gular yer almaktadır.

Çizelge.5. Öğretmenlerin eğitim sendikalarından karşılanması zor
beklentilerine yönelik görüşleri

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikasıız Öğretmenler</i>	<i>n</i>
Maaş-çalışma oranlarındaki adaletsizlik. Öğretmenin görüşlerine önem verilmemesi. Mevcut iktidara göre görüş bildirilmesi.	3	Hepsinin	2
Öğretmenlerin özlük haklarına yönelik çalışmaları.	2	Ücretler	2
Hepsinin.	2	Eş durumu tayini ve özlük haklarımızın korunmasını karşılayamamaktadırlar	2
<i>Toplam</i>	<i>7</i>	<i>Toplam</i>	<i>6</i>

Sendikalı Ö-12 “Bütün sendikaların ortak hareket etmesi hep hayalimdir. Ancak bunun gerçekleşebileceğini zannetmiyorum.”

Sendikalı Ö-14 “Öğretmene yazın da ek ders verilmesi.” **Sendikalı**

Ö-16 “Kişisel görüşlerimizde alınarak gerekenlerin yapılması.”

Sendikalı Ö-20 “Sadece üye olduğum değil, hiçbir sendikanın beklentilerimizi karşılayacağını düşünmüyorum özellikle hak edilen maaş konusunda .”

Sendikasıız Ö-10 “Türkiye’deki en önemli sorunlar Milli Eğitim’de yaşanıyor. Sürekli yönetmelikler, sınav sistemleri değişiyor. Bunların düzenlenmesi gerekli ama sendikaların bu yönde olumlu katkı sağladıklarını düşünmüyorum.”

Kategori-3: Yeterlik

Çizelge 6’da sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin sendika yetkililerinin yeterli olup-olmadığına ilişkin görüşlerine yönelik bulgular yer almaktadır.

Çizelge 6. Sendika yetkilisinin yeterliğine yönelik görüşleri

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikasıız Öğretmenler</i>	<i>n</i>
Yetkilerinin yeterli olmadığını düşünüyorum.	6	Yetkililer yetersizler.	3
Çok ta yeterli olduklarını düşünmüyorum.	3	Yeterlidir	3
Kesinlikle yetersizler. İdeolojilerini eğitimin faydaları doğrultusunda kullanmadıkları için	3	Yetersizler. Çünkü kendi işlerine ne geliyorsa onu yapıyorlar.	2
<i>Toplam</i>	<i>12</i>	<i>Toplam</i>	<i>8</i>

Sendikalı Ö-9 “Kısmen yeterli, yetersizlik sebepleri de buraya yazmakla sığmaz.” **Sendikalı Ö-13** “Meslekte kıdemli olanları nispeten daha yeterli buluyorum. Tam anlamı ile yeterli olmaları diye bir durumun gerçekçi olmayacağı fikrindeyim.” **Sendikalı Ö-16** “Yetersizler en başta insan ilişkileri konularında başarısızlar. İkna etme kabiliyetleri zayıf. Bilgi yetersizliği var. Üslup ve diyalog konularında eksikler. Direkt olarak ideolojik olarak yaklaşmaktadırlar.”

Sendikası Ö-2 “Yetersizdir 1-Bilgi sahibi değildir. 2- Gerekli donanıma sahip değildir.” **Sendikası Ö- 3** “Düşünmüyorum. Çünkü eğer yeterli olsalardı ben şu anda sendikalar hakkında bilgi sahibi olurum.” **Sendikası Ö-6** “Maalesef sendikalarda şöyle bir zihniyet var. Kolay yönlendirilebilir, vasıfsız insanları yönetici yapmak gibi.” **Sendikası Ö-8** “Düşünüyorum. Tamamen ideolojilerine hizmet ediyorlar.” **Sendikası Ö-13** “İstisnalar vardır. Ama çok da yeterli olarak çalıştıklarını zannetmiyorum.” **Sendikası Ö-15** “Bence daha donanımlı olabilirler. Hak, hukuktan anlamaları ayrıca iyi bir tarih bilgisine sahip olmaları gerekir. Öğretmenlik mesleğinin misyonunu, hedefini var olmasının sebebini iyi bir şekilde kavramaları gerekir. Zaten asıl nokta da budur bence.” **Sendikası Ö-25** “Kişisel gelişime önem vermediklerini, eğitim sorunlarını değil siyasi çekişmeleri ön plana çıkardıklarını düşünüyorum.”

Çizelge 7’ de sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin sendikaların iç işleyişleri bakımından demokratik olup-olmadığına ilişkin görüşlerine yönelik bulgular yer almaktadır

Çizelge 7. Sendikaların iç işleyişleri bakımından demokratik olup-olmadıklarına yönelik görüşleri

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikası Öğretmenler</i>	<i>n</i>
Eğitim sendikalarının kendi iç işleri bakımından demokratik bulmuyorum	3	Eğitim sendikalarının kendi iç işleri bakımından demokratik bulmuyorum	4
Yöneticiler seçimle geldiği için demokratik buluyorum.	2	Hayır bulmuyorum. Tamamen politik amaçlı olduğu için.	2
Yönetmelik ve tüzüklerine göre çalışmalarını icra ediyorlar.	1	Bulmuyorum. İdeolojik davrandıklarına inanıyorum	2
İsteyen istediği noktaya geliyor.	1	Bence yetersizler. Çünkü başka amaçlarını gerçekleştirmek için orada olduklarını düşünüyorum.	2

<i>Toplam</i>	<i>7</i>	<i>Toplam</i>	<i>10</i>
Sendikalı Ö-5	“Demokratik değil, vaatlerle üye kaydediliyor.”		
Sendikalı Ö-9	“Demokratik değil, ideolojik davranıyorlar.”		
Sendikalı Ö-11	“Evet ama hepsini değil”		
Sendikalı Ö-12	“Kendi sendikam açısından evet. En azından gerçek bir seçim yapılmaktadır.”		
Sendikalı Ö-16	“Bulmuyorum. Sendika üyeleri arasında seçimle başa gelinmeli siyasi istekler üzerine sendika başkanı olunmaz. Sendikalar başkanlarını eleyerek seçmeliler.”		
Sendikalı Ö-18	“İç işlemlerinde şeffaf olsalar demokratik olup olmadıklarını söyleyebiliriz. Ama her yapılan şeyden her sendika üyelerinin haberi olmuyor.”		
Sendikalı Ö-19	“Demokratik olmayan ülkelerde, tüm alt birimler bu olumsuz işlemin bir parçasıdır.”		
Sendikalı Ö-20	“Bulmuyorum. Çünkü siyasi ilişkilerin söz konusu olduğu yerde demokratiklik olmaz.”		

Sendikasız Ö-6 “Türkiye de demokrasimi var mı ki orada olsun.”

Sendikasız Ö-10 “Bence yetersizler. Çünkü başka amaçlarını gerçekleştirmek için orda olduklarını düşünüyorum.” **Sendikasız Ö-22.** “Yani aksaklıklar her kurumda yaşanılıyordur. Sendikalarda da sorunların dışında demokratik olmaları muhtemel diye düşünüyorum.”

Çizelge 8’de Türkiye’deki eğitim sendikalarının sayısının yeterliğine ilişkin sendikalı ve sendikasız öğretmenlerin görüşleri verilmiştir.

Çizelge 8. Sendika sayısının yeterliğine yönelik görüşler

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikasız Öğretmenler</i>	<i>n</i>
Fazla buluyorum. Tek bir çatı altında toplanmalı ve sadece eğitim adına hareket etmelerini istiyorum	10	Sendika sayısı yeterli	5
Çok fazla ve farklı amaçta sendika var	6	Eğitim sendikalarının sayısını yeterli bulmuyorum	5
Sendika sayısı fazla.. Sendika sayısının çalışmalarına etkisi yoktur	3	Sayısı değil işlevleri önemli.	3
Yeterli buluyorum. Sendika çalışanlarının fazla olması çalışmaların daha hız katacaktır.	3	Yeterli buluyorum. Sayı arttıkça çalışmaların kalitesi ve rekabet artar..	3
<i>Toplam</i>	<i>22</i>	<i>Toplam</i>	<i>16</i>

Sendikalı Ö-8 “Yeterli miktarda var. Fazla olması, siyasal ideoloji ile doğru orantılı olduğu için az veya çok olmasının bir anlamı yok.”

Sendikalı Ö-9 “Yeterli, hatta fazla. Keşke ihtiyaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip de bir tane bile olsa.” **Sendikalı Ö-18** “ Fazla olması

hem iyi hem kötü. Fazla olması sendikası olmayan eğitimcileri etkileyip bu tür faaliyetlere yöneltebilir. Ama fazlalık karmaşaya da sebep olabilir.”

Sendikasıız Ö-6 “Çok olmasının çok faydasının olacağını zannetmiyorum. Az ama öz olması daha iyi olur kanaatindeyim.” **Sendikasıız Ö-8** “Gereğinden fazla buluyorum. Bir tane olsun öz olsun. Kendi aralarında rekabet etmekten eğitimcilerin haklarını savunamıyorlar.” **Sendikasıız Ö-10** “Sayı yeterli bence. Sendika sayısının çok olması fikir benzerliği açısından önemli.” **Sendikasıız Ö-13** “Fazla buluyorum. En fazla iki sendika olmalı.” **Sendikasıız Ö-28** “Evet. Az olursa işler yürümez, çok olursa işler birbirine karışıyor.” **Sendikasıız Ö-31** “Bence çok fazla. Önemli olan farklı sayılarda, özellikle çok sendika olması değil, ortak faydalarda bulunan ortak çözümler arayan büyük bir sendika olması daha önemlidir.” **Sendikasıız Ö-32** “Bence tek olmalı. Amaç aynıysa neden iki tane veya daha fazla olsun ki.”

Kategori:4 Sendika Tercihi

Çizelge 9’da sendika üyesi olan öğretmenlerin sendikayı tercih etme sebebi, sendika üyesi olmayan öğretmenlerin herhangi bir eğitim sendikasını tercih etmeme sebeplerine yönelik görüşleri ilgili bulgular yer almaktadır.

Çizelge. 9. Sendika tercihi sebeplerine ilişkin görüşler

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikasıız Öğretmenler</i>	<i>n</i>
<i>Sendika tercih etme sebepleri...</i>		<i>Sendika tercih etmeme sebepleri...</i>	
Faaliyetleri siyasi görüşüme ve düşüncelerime uygun geldiği için	4	Çünkü eğitimden çok siyasi görüşlere ayrılmaları nedeniyle tercih etmiyorum	7
Öğretmenlerin özlük haklarıyla daha yakinen ilgilendikleri için.	4	Sendikaların öğretmenlerin haklarını gözetmediğini düşünmüyorum.	5
Özellikle tercih etmedim.	1	İşe yaradıklarını düşünmüyorum	4
Temsil ettiği iş kolunu doğru temsil ettiğinden.	1	Sendikaların çalışmalarını yeterli bulmuyorum	5
Daha iyi bir şekilde örgütlendiği ve güçlü olduğu için.		Tercih etmeme nedenim tüm sendikaların amacı dışında çalışması. Sendikalar hak aramak ve savunmak yerine tamamen siyasi	3

	çıkar güdüyorlar	
	Şimdilik ihtiyacım olmadığını düşünüyorum.	3
	Sendikalarla ilgili yeterli bilgim yok	2
<i>Toplam</i>	<i>10</i>	<i>Toplam 29</i>

Sendikalı Ö-12 “Kötünün iyisini tercih ettim. Bunda da hayata bakışım etkili olmuştur.” **Sendikalı Ö-20** “Sözü geçen bir sendika olması, ayrıca yönetimdeki kişiler saygı duyduğum büyüklerimdir.”

Sendikasız Ö-15 “Eşimin mesleğinden dolayı.” **Sendikasız Ö-17** “Amacı aynı olan (öğretmen hakları arayan) tek çatı altında toplanan bir sendika olsaydı üye olabilirdim. Siyasal düşüncenin ön planda olması hoş değil.” **Sendikasız Ö-20** “Eğitim teşkilatı içerisinde sendikaların gruplaşma ve özlük haklarında çok siyasi partisiyle değerlendirme yaptığı inancındayım.” **Sendikasız Ö-27** “Her hangi bir sendikayı tercih etmiyorum. Hak aramak kuruluşların değil belirli gün yapılan tercihlerle hak aranır.” **Sendikasız 30** “Her hangi bir konuda tam anlamıyla destek olabileceğimi düşünmüyorum ve sendikaların siyasi yönlerinin güçlü olması tarafsız bir sendika olmadığını düşünüyorum. Benim için çok önemli bir konuda yurt genelinde çözüm sağlayabilmesi olurdu.”

“Bu sendikayı tercih etmenizdeki etki eden kişi var mıydı?” sorusuna sendikalı 4 öğretmen “Arkadaş tasfiyesi ile tercih ettim.”, sendikalı 1 öğretmen “Kendi tercihim.” ve sendikalı 1 öğretmen de “Eşim” şeklinde görüş bildirmiştir.

Çizelge 10. Öğretmenlerin bazılarının hiçbir sendikayı tercih etmemelerinin sebeplerine yönelik görüşleri ilgili bulgular yer almaktadır.

Çizelge 10. Sendikaya üye olmama sebeplerine ilişkin görüşler

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikasız Öğretmenler</i>	<i>n</i>
Eğitim sendikalarının belli bir siyasi görüş etrafında toplanmış	7	Sendikalar görevlerini yapmadıkları için.	6

olması, öğretmenin çıkarlarını değil de savundukları siyasi görüşün çıkarlarını ön planda tutmaları.				
Çünkü sendikaların ne işe yaradığı bilinmiyor.	3	Siyasi bir gruplaşma olmaması için. Sendikalar hakkında bilgi sahibi olmamak.	6	
Sendikal faaliyetlerin yeterli olmaması.	5	Tarafsız olma isteği.	5	
En önemli neden fişlenme.	2	Sendikaların siyaseti kullanmaları.	4	
Kendilerini hiçbir sendikaya yakın hissetmemeleri.	1	Bir siyasi düşüncenin men-subu olmak istememeleri.	3	
Üye olmayanların kaybedeceği fazla bir şey yok	1	Yararlı olduğuna inanmaları.	2	
	1	Birlik ve beraberlik olmaması	2	
Toplam	20	Toplam	30	

Sendikasız Ö-9 “Eğitim sendikaları siyasi fikirlerin temsilcisi gibi görüldüğünden bu tür siyasi faaliyetlerde bulunmak istenmemesinden.” **Sendikasız Ö-11**”Sendikaların siyaset yapması, grupların olması, amaçların dışında faaliyetlerde bulunmaları.”

Sendikasız Ö-15 “Sendikaların gerektiğinde gereken tepkiyi ortaya koymamaları politik amaçlar üzerine kurulmuş olmaları ve tarafsız olmamaları. Doğru stratejiler gütmemeleri. Öğretmen sorunlarına gerçek manada gündeme getirememeleri gösterilerini bilinç dışı mesleğini küçük düşürücü şekilde yapmaları yeterince mantıklı; kabul edilebilir çözüm önerileri üretmemeleri. Anlık çözümler üretip geçiştirici tutum sergilememeleri.” **Sendikasız Ö-19** “Bir yer bağıymış gibi algılanması ve o sendikanın avukatlığını yapıyormuş gibi algılanması.”

Kategori-5: Fayda

Çizelge 11’de sendika üyesi olan öğretmenlerin sendikalı olmanın faydalarına, sendika üyesi olmayan öğretmenlerin de üye olmamanın faydalarına yönelik görüşlerine ilgili bulgular yer almaktadır.

Çizelge.11. Sendika üyesi olup-olmanın yararlarına ilişkin görüşler

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikasız Öğretmenler</i>	<i>n</i>
------------------------------	----------	-------------------------------	----------

<i>Sendika üyesi olmanın faydaları</i>		<i>Sendika üyesi olmamanın faydaları</i>	
Hiçbir faydası yok.	8	Herhangi bir faydasını görmedim.	7
Henüz çok faydasını göremedim.	5	Faydasını da zararını da görmedim.	6
Haklarımız korunuyor.	2	Bir sendikaya üyeysen o sendika hangi parti için çalışıyorsa o partinin üyesi gibi gözüküyorsun.	5
Toplam	15	Toplam	18

Sendikalı Ö-3 “Yanlış uygulamalar karşısında dayanışma örneği sergilemesi ve yasal yollardan hakların savunulması.” **Sendikalı Ö-5** Meslek tecrübemin azlığı dolayısı ile henüz bir faydası ile karşılaşmadım.” **Sendikalı Ö-6** “Yolluğumu bu sayede alabilirim.” **Sendikalı Ö-9** Yönetici atamalarında “ **Sendikalı Ö-12** “Herhangi bir faydasını görmedim; Ancak sendikaların birbiriyle giriştiği kısır çekişmenin biteceği gün faydasını göreceğime inanıyorum.” **Sendikalı Ö-15** “Tabii. Bireysel anlamda fakat büyük bir ölçekte yapılan çalışmaların bazı yansımaları olmuştur.” **Sendikalı Ö-16** “Sorunlara el atması örnek olabilir.”

Sendikasız Ö-1 “Azıcık aşım, kaygısız başım.” **Sendikasız Ö-3** “Kafam rahat gereksiz mesajlar göndermiyorlar.” **Sendikasız Ö-11** “Sadece siyasal olarak damgalanmıyorum.” **Sendikasız Ö-5** “Sendikaların düzenlemiş olduğu etkinliklerin hepsine katılabilme kolaylığı.” **Sendikasız Ö-7-** “Faydasını görmedim. Ama saçma kararları olan sendikalara asla üye olmak istemiyorum.” **Sendikasız Ö-16** “Hangi siyasi fikre sahip olduğum ortaya çıkmadı.” **Sendikasız Ö-23** “Eğitim-öğretime ile ilgili özgürce her hangi bir görüşe bağlı kalmadan düşüncelerimi söylüyorum.” **Sendikasız Ö-6**“Zararını görmüş olabilirim.” **Sendikasız Ö-17**“Gruplaşma yaşamıyorum.” **Sendikasız Ö-26** “Siyasi sorumluluğum yok.”

Çizelge 12’de sendika üyesi olan öğretmenlerin sendikalı oldukları için yaşadıkları güçlükler, sendika üyesi olmayan öğretmenlerin de üye olmamalarından dolayı yaşadıkları güçlüklerle yönelik görüşlerine ilgili bulgular yer almaktadır.

Çizelge.12.Öğretmenlerin sendika üyesi olup-olmanın kaynaklanan güçlüklerle yönelik görüşler

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikasıız Öğretmenler</i>	<i>n</i>
<i>Sendika üyesi olmanın güçlükleri</i>		<i>Sendika üyesi olmamanın güçlükleri</i>	
Herhangi bir güçlükle karşılaşmadım.	11	Herhangi bir güçlükle karşılaşmadım.	13
Farklı sendikada olanların ayrımcılık hissiyatından rahatsız oluyorum.	3		
<i>Toplam</i>	<i>14</i>	<i>Toplam</i>	<i>13</i>

Sendikalı Ö-3 “Sadece adımız sendikalarda yazıyor, sendikalarda üye çokluğu ile övünüyor” **Sendikalı Ö-16** “Diğer sendikaların anlayışıyla karşılamaması, yakın arkadaşlarıyla çatışma yaşaması vb.” **Sendikalı Ö-20** “Diğer sendikadan olanların bazı lafları insanı üzüyor. Ülkemizde sendika deyince akla gelen şeyin etnik köken olmasını yanlış buluyorum.” **Sendikasıız Ö-7** “İktidara yakın sendikalı değilseniz, istediklerinizin yapılması daha da zorlaşıyor.” **Sendikasıız Ö-17** “Manevi baskı, bazen dışlanma, arkadaş gurupları arasında kalma, ödül almama gibi.” **Sendikasıız Ö-30** “Karşılaştığım sorunlarda ne gibi haklara sahip olduğumu öğrenmemin güç olması.”

Kategori-6: Eğitimde Kalite

Çizelge 13’te sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin sendikaların eğitimde niteliği artırmak için çalışma yapıp-yapmadıklarına ilişkin görüşlerine yönelik bulgular yer almaktadır.

Çizelge 13. Sendikaların eğitimde nitelik artışına etkisine yönelik görüşler

<i>Sendikalı Öğretmenler</i>	<i>n</i>	<i>Sendikasıız Öğretmenler</i>	<i>n</i>
Hayır kesinlikle çalışmıyor.	12	Eğitimde kalite arttırdıklarını düşünmüyorum	18
Öğretmenlere ve çalışanlara yönelik çalışmaları var.	2		
<i>Toplam</i>	<i>14</i>	<i>Toplam</i>	<i>18</i>

Sendikalı Ö-5”Eğitimde kalite sadece sendikalar ile artacak bir mevzu değil.” **Sendikalı Ö-11** “Çalışıyorlar ama yeterli değil. Daha çok çalışmaları, özellikle öğretmen sorunları ile ilgili.” **Sendikalı Ö-13** “Hayır. Bu kanıyı destekleyecek çok genel çalışmalar göremiyorum. Bazı sendikalar spesifik olarak çalışma yapıyorlarsa da bunun sınırlı olduğunu düşünmekteyim.” **Sendikalı Ö-15** “Hayır düşünmüyorum tek dertleri üye kazanmak aidat toplamak.” **Sendikalı Ö-18** “İnanmıyorum, eğitim kalitesi için çalışan sendika yok bence. Muhalefet zihniyetli sendikalar var. Her şeye karşı olma tutumu var.” **Sendikasız Ö-19** “Eğitim’de kaliteyi arttırmaya çalışmaktan ziyade daha çok taraftar bulma. Rakip sendikayı kollayıp açığını yakalama ve onu tenkit etme gibi bir görüntü çiziliyor sanki.”

Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın katılımcılarını, 20’si sendikalı ve 32’si sendikasız olmak üzere toplam 52 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda sendikalı (n=13) ve sendikasız (n=15) öğretmenlerin yaklaşık yarısının, genel olarak eğitim sendikalarının çalışmalarını yeterli görmedikleri ortaya çıkmıştır. Sendikasız öğretmenlerin büyük çoğunluğu, eğitim sendikalarının çalışmalarını “*takip etmediklerini*” ifade etmişlerdir. Sendikalı öğretmenlerin ise yaklaşık yarısının (9/20) sendika değiştirmiş oldukları saptanmıştır. Bu durum öğretmenlerin üyesi oldukları sendika ile aralarında bağın çok güçlü olmadığının işareti olabilir.

Sendika üyesi öğretmenlerin, 4’ünün arkadaşlarının tavsiyesiyle, 2’sinin hatırı sayılır büyüklerinden dolayı, 1’inin eşinin tavsiyesiyle ve diğer öğretmenlerin ise kendi tercihleri ile sendikaya üye oldukları görülmüştür. Görüldüğü gibi öğretmenlerin sendika tercihinde, bireysel tercihlerinden sonra en fazla arkadaş ve dost tavsiyeleri etkilidir.

Sendika üyesi olan öğretmenler, Türkiye’de eğitim sendikalarının işlevlerini en çok eğitim çalışanlarının haklarını (özlük) savunmak, üyelerini en iyi şekilde temsil etmek ve sendika üyelerine maddi–manevi destek olmak olarak ifade etmişlerdir. Sendika üyesi olmayan öğretmenler ise eğitim sendikalarının en önemli işlevini öğretmenlerin ve eğitim çalışanlarının tüm haklarını (özlük hakları) savunmak ve korumak olarak ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden sendikalı olan ve

olmayan öğretmenlerin eğitim sendikalarından öncelikle eğitim çalışanlarının tüm haklarının savunulması ve geliştirilmesini bekledikleri anlaşılmaktadır.

Sendika üyesi bir öğretmenin sendikalar için “...pek bir işlev gördüklerini düşünmüyorum, zaten kendim de ayrılmayı düşünüyorum” ifadesi sendika üyesi olan öğretmenlerin de eğitim sendikalarının çalışmalarından çok memnun olmadıklarını göstermektedir. Sendika üyesi olmayan bir öğretmenin sendikaların temel işlevini “*kendi ideolojilerine hizmet etmeleri, bunu da güzel yapıyorlar*” biçiminde ifade etmesi sendikasız öğretmenlerin sendika ve siyaset ilişkisinden son derece rahatsız olduklarını ve sendikaların esas işlevlerini de bu yüzden yerine getirmediğini gösteren bir ifadedir. Yine sendikasız bir öğretmenin “...bence en önemli işlevleri üyelerin hatta üyesi olmasa da tüm öğretmenlerin idarecilerin haklarını korumak.....” ifadesiyle sendikaların, üyesi olmayan öğretmenlerin de haklarını savunmaları gerektiğinin altını çizmiştir. Alanyazın incelendiğinde Gül (2007)’ün İstanbul’da 120 öğretmen ile yaptığı araştırmasında, sendikaların en önemli işlevlerini; öğretmenlerin %36,7’si “Özlük Haklarının Geliştirilmesini Sağlamalıdır”, %24,2’si “Eğitim-Öğretim Sorunlarına Çözüm Getirmelidir” %17,5’i “Öğretmenlerin Toplumdaki Saygınlığını Arttırıcı Çalışmalarda Bulunmalıdır”, %12,5’i “Maaşların Yükselmesini Sağlamalıdır”, %9,2’si “Öğretmenler ile Yönetim Arasında İletişimi Sağlamalıdır” olarak belirtmiştir. Gül tarafından yapılan çalışmada da, bu çalışmanın sonucu ile paralel olarak “özlük haklarının geliştirilmesini sağlamalıdır” ifadesi sendikaların en önemli işlevi olarak ortaya çıkmıştır. Şimşek ve Seashore (2008) tarafından A.B.D.’de yapılan çalışmada da toplu sözleşme, maaş ve özlük hakları, üyelerin korunması, sosyal güvenceler ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi konularında pazarlık etmek öğretmen sendikalarının geçmişte en sık kullandıkları strateji ve taktikler olarak dile getirilmiştir. Eyalet eğitim bürokratları ve diğer bazı eğitim paydaşları sendikaların, bu strateji ve taktikleri hala bugün bile yaygınlıkla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Demiryürek (2008) tarafından yapılan araştırma da Eğitim-Sen üyelerinin %5,8’i sendikanın işlevinin “maaş artışı sağlamak”, %26,6’sı “eğitim sorunlarına çözüm üretmek”, %47,5’i “özlük haklarını geliştirmek”, %10,8’i öğretmen saygınlığını artırıcı çalışmalar yapmak, %9,4’ü ise diğer hu-

suslar olduğunu; Türk-Eğitim Sen üyelerinin %3,7'si sendikanın işlevinin maaş artışı sağlamak, %22'si eğitim sorunlarına çözüm üretmek, %50'si özlük haklarını geliştirmek, %1'i yönetimle ilişkileri iyileştirmek, %18,3'ü öğretmen saygınlığını artırıcı çalışmalar yapmak, %4,9'u ise diğer hususlar olduğunu; Eğitim Bir-Sen üyelerinin %8,9'u sendikanın işlevinin “maaş artışı sağlamak”, %28,6'sı “eğitim sorunlarına çözüm üretmek”, %34,8'i “özlük haklarını geliştirmek”, %24,1'i “öğretmen saygınlığını artırıcı çalışmalar yapmak” olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmada sendikalı ve sendikasız öğretmenler en temel beklentilerinin tüm öğretmenlerin özlük haklarının geliştirilmesi olduğu görülmüş, ancak yine sendikalı ve sendikasız öğretmenler bu beklentilerinin karşılanması en zor beklenti olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum eğitim sendikalarına duyulan temel bir güvensizlik göstergesi olarak yorumlanabilir. Ancak yapılan araştırmalar her şeye rağmen öğretmenlerin özlük haklarının korunması bakımından en güvendikleri kurumun da yine sendikalar olduğunu göstermektedir. Ulutaş ve Sönmez (2011) tarafında yapılan araştırma sonucuna göre katılımcıların yarısından fazlası için özlük haklarını en çok koruyan kuruluş sendikadır.

Sendikalı öğretmenler, sendikalar tarafından karşılanması en zor beklentilerinin; maaş-çalışma oranlarındaki adaletsizliğin giderilmesi olarak ifade ederken; sendikasız öğretmenler “hepsinin” yani bütün beklentilerinin karşılanmasının zor olduğunu ifade etmişlerdir. Sendikalı bir öğretmenin “...sadece üye olduğum değil, hiçbir sendikanın beklentilerimizi karşılayacağını düşünmüyorum...” ifadesi, sendikalı başka bir öğretmenin “...hiçbir beklentimin karşılanacağını düşünmüyorum...” ifadesi öğretmenlerin üyesi oldukları sendikalarda dahil olmak üzere tüm eğitim sendikalarından beklentilerini karşılama konusunda umutsuz olduklarını göstermektedir. Daha önce yapılmış araştırmalar da bu sonucu desteklediği görülmektedir. Gökçe'nin (2009) Uşak ilinde görev yapan öğretmen ve okul yöneticileri ile yaptığı araştırmada, öğretmen ve okul yöneticilerinin eğitim sendikalarından gelecekle ilgili beklentilerinin oldukça az olduğu saptanmıştır. Bunun sebebi olarak da; grev ve lokavt hakkı ile ilgili yasal engellerin bulunması ve bu konuda mevcut yasal düzenlemelerin eksiklikleri temel sebepler arasında gösterilmiştir.

Sendikasız bir öğretmenin “...her sendikanın kendine göre bir dünya görüşü mevcut. Dolayısıyla kendi mensuplarının beklentilerini karşılayabilirler...” diyerek sendikaların ancak kendi üyelerinin beklentilerini karşılayabileceklerine işaret etmiştir. Sendikasız başka bir öğretmen “...maddi olmayan beklentilerin daha çabuk gerçekleştiğini düşünüyorum.” diyerek sendikaların ücret ile ilgili konulardaki başarısızlığını gündeme getirmiştir.

Taş’ın (1995) Ankara’da 117 ilköğretim okulu öğretmeni ile yaptığı araştırmada; öğretmenlerin eğitim sendikalarından en önemli beklentilerini özlük ve ekonomik hakların düzenlenmesi ve sendika yöneticilerinin üyeler tarafından seçilmesi de, öğretmenlerin yönetime katılmaya ilişkin en önemli beklentileri arasında yer almaktadır. Yine eğitim sisteminin sorunlarının çözümünde sendikalar ile Milli Eğitim Bakanlığı’nın işbirliği içinde olmaları öğretmenlerin eğitim sendikalarından beklediği önemli konular arasında yer almaktadır.

Bu araştırmada sendikal ve sendikasız öğretmenlerin büyük çoğunluğu, sendika yetkililerinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Sendikal öğretmenler bu yetersizliğin temel sebeplerini; ideolojilerini eğitimin faydaları doğrultusunda kullanmamaları, insan ilişkileri konularında başarısız olmaları, ikna etme kabiliyetlerinin zayıf olması, bilgi yetersizliğinin olması, üslup ve diyalog konularında eksik olmaları, direk olarak ideolojik olarak yaklaşımları ve gerekli donanıma sahip olmamaları biçiminde özetlemişlerdir. Gül (2007)’ün İstanbul’da 120 öğretmen ile yaptığı araştırmasında öğretmenlerin sendikaları yeterli görmeye ilgili soruya %17,5’i “Mevcut Duruma Göre İyi Sayılır”, %55,8’i “Hayır. Yetersiz”, %26,7’si ise “Takip Etmiyorum” görüşünü bildirmişlerdir.

Türkiye’de sendikaların asıl amacı işçi çıkarlarını korumaktan çıkıp, siyasi ve ideolojik fikirlerin iş hayatındaki yansıması olmuştur. Hatta bazı sendikalar partiler üstü politika izleyerek iktidarda hangi parti varsa o partinin istekleri doğrultusunda hareket etmiş, iktidar partisi ile ters düşmenin kayıp anlamına geldiği düşünülmüştür. Batıdaki sendikal faaliyetler sanayi devrimiyle birlikte sosyolojik bir taban üzerinde sancılı ve uzun bir süreç sonucunda doğmuş ve bugünkü durumuna gelmiştir. Türkiye’de sanayileşme süreci daha sonra başlamış, Batıdaki manada sendikal hareketlerin dayandığı toplumsal taban

oluşmamış ve sendikal faaliyetlerde daha sun'i ve siyasal iktidarın kontrolünde ortaya çıkmıştır (Özkiraz ve Talu, 2008).

Sendikalarda, yöneticisinden temsilcisine ve üyesine kadar birçok kişi “eğitimsizlik” ten yakınmaktadır. Bu durum öncelikle çözülmesi gereken bir sorun olarak görülmektedir. Sendikal eğitimde amaç, demokratik işleyişi sağlayabilecek, bilgi ve kültürleri gelişmiş, yetenekli, iyi düşünen, alınan kararlarda katılımcılığı uygulayabilen, demokratik olmayı başarabilen, ezmeyen, ezdirmeyen, değişik görüşlere yer veren, farklılıkları zenginlik olarak niteleyebilen, dayanışma ruhunu canlı tutabilen, bilgiyi, deneyimi ve kaynakları sendikal çıkarlar için kullanan yetkililer ve üyeler yetiştirmektir (Friedrich Ebert Vakfı, 1996).

Araştırmada sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin eğitim sendikalarını işleyişleri bakımından demokratik bulmadıkları görülmüştür. Sendikalı öğretmenler demokratik olmamanın sebeplerini; tamamen politik amaçlı olmalarından, ideolojik davranmalarından, başka amaçları gerçekleştirmek için orada olmalarından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Bir sendikalı öğretmen “...*demokratik olmayan ülkelerde, tüm alt birimler bu olumsuz işleyişin bir parçasıdır...*” diyerek sendikaların demokratik olmama gerekçesini ülkenin kamu yönetimi ile ilişkilendirmiştir. Bazı sendikalı çalışanlar da “...*yöneticiler seçimle geldiği için*” sendikaları iç işleyişleri bakımından demokratik bulduklarını ifade etmişlerdir. Sendikaların yeni politikalar geliştirirken, uluslararası ve ulusal dışsal sorunların yanı sıra kendi içyapılarından kaynaklanan sorunların da farkında olmaları ve bu sorunları doğru ve gerçekçi bir şekilde ortaya koymaları gerekmektedir. Bunun için ise sendikalar, mevcut ve potansiyel üyelerinin profillerini çizen ve beklentilerini tespit eden araştırmalar yapmalı veya yapılan araştırmalara destek vermelidirler (Uçkan ve Kağnıcıoğlu, 2008).

Sendikalı ve sendikasız öğretmenler Türkiye’deki eğitim sendikalarının sayısını fazla bulduklarını ifade etmişlerdir. Bunun çözümü için de sendikalı ve sendikasız öğretmenler sendikaların tek bir çatı altında toplanmaları ve sadece eğitim adına hareket etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bir sendikalı öğretmen “... *az veya çok olmasının bir anlamı yok.*” diyerek, bu konuda nicelikten çok, ni-

teliğin önemli olduğunu ifade etmiştir. Sendikalı başka bir öğretmen “...yeterli hatta fazla. Keşke ihtiyaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip de bir tane bile olsa...” derken sendikasız bir öğretmen “...bir tane olsun öz olsun. Kendi aralarında rekabet etmekten eğitimcilerin haklarını savunamıyorlar...” diyerek sendikal rekabetin, sendikal haklara zarar verdiğini ifade etmiştir..

Araştırmada sendikalı öğretmenlerin genellikle faaliyetleri siyasi görüşlerine ve düşüncelerime uygun geldiği için sendikaya üye oldukları görülmüştür. Sendikalı bir öğretmen sendika tercihi için “...kötünün iyisini tercih ettim. Bunda da hayata bakışım etkili olmuştur.” Mecburiyetten bir tercih yaptığını ve bunda da sendikanın kendi düşüncesine yakınlığının etkili olduğu ifade etmiştir. Ulutaş ve Sönmez (2011) tarafından yapılan araştırma sonucunda da katılımcıların yarıdan fazlası, sendikasını siyasi görüşüne göre seçtiğini ifade etmişlerdir. Bu da Türkiye’de sendikaların oluşum temellerinde ideolojik yapılanmanın varlığını ve hemen her sendikanın kamuoyuna karşı ideolojik bir duruşunun olduğunu göstermektedir.

Sendika üyesi olmayan öğretmenler, sendikalara üye olmama sebeplerini; sendikaların eğitimden çok siyasi görüşlere ayrılmalari, öğretmenlerin haklarını gözetmemeleri, işe yaradıklarını düşünmemeleri, çalışmalarını yeterli bulmamaları, tüm sendikaların amacı dışında çalışmaları, tamamen siyasi çıkar gütmeleri, şimdilik ihtiyaç duymamaları, tarafsız olma ve siyasi bir grupta olmama isteği, sendikalarla ilgili yeterli bilgilerinin olmaması olarak ifade etmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin sendikalara üye olamama sebeplerinin, genellikle siyasete bulaşmamak ve tarafsız olmak isteğinden kaynaklandığı görülmektedir. Örneğin Gül (2007)’ün İstanbul’da 120 öğretmen ile yaptığı araştırmasında Kadın ve erkek öğretmenler sendikalara üye olmamalarının nedenleri arasında en fazla “Sendikaların Daha Çok Siyasi Nitelikte Olmasını” belirtmektedirler. Kadın öğretmenler sendikalara üye olmamalarının nedenleri arasında en az “Geçmişte Kurulan Öğretmen Örgütlerinin Başarısız Olması” nedenini ifade ederken erkek öğretmenler ise en az “Eğitim İşkolunda Kurulan Birden Çok Sendikanın Olması” nedenini ifade etmişlerdir. Boyacı’nın (1994) araştırmasında bir sendikaya üye olmayan öğretmenin üye olmayışındaki en önemli beş faktör; 1-Önceki öğretmen örgütlenmesindeki olumsuzluklar, 2-Yasal düzen-

lemenin henüz tamamlanmamış olması, 3-Sendikaları yeterince tanımama, 4- Eğitim iş kolundaki sendikaların çokluğu ve aralarında dayanışmanın olmaması. 5-Şu anki sendikacılığa yeterince güven duymaması olarak ortaya çıkmıştır. Ulutaş ve Sönmez (2011) tarafından yapılan araştırmada katılımcıların sendikalara üye olmama sebepleri katılımcıların sendikalara güvenmemesi ve sendikaların beklentileri karşılamamasıdır. Bunlara ek olarak katılımcılar, sendikaların bazı kişilerin ya da ideolojilerin etkisi altında olduğunu düşünmektedir. Görüldüğü üzere sendikaya üye olmayan katılımcıların algısında sendikaların çizdiği profil olumsuz yöndedir. Bunu doğal bir sonucu olarak katılımcıların çoğunluğu, mevcut durumda bir sendikaya üye olmayı düşünmemektedir. Tok (1996) yaptığı öğretmenlerin örgütlenmesini engelleyen faktörlerde ise şu noktalara dikkat çekmektedir: Öğretmen örgütlerin işbirliği içinde çalışmamaktadırlar, etkin olarak çalışmadıklarından öğretmenlerin sorunlarına çözüm üretememektedir. Siyasi bölünmelerin sendikaları etkilemesi ve sendikaların bazı kesimlerin çıkarlarına hizmet etmeleri olarak ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin herhangi bir sendikaya üye olmalarının önündeki en büyük engel olarak toplum içinde etiketlenmekten korkmaları göze çarpmaktadır (sağcı-solcu). Yani öğretmenler toplumun geneli tarafından siyasi bir partiyle özdeş olarak bilinen bir oluşumun içinde yer almaktan çekinmektedirler. Bunun sebebi ise seçimler sonucu değişen siyasi tablo ile birlikte kendi konum ve iş güvenliklerini tehlikeye atmak istememeleri olabilir. Ayrıca çalıştığı kurumda ya da mesleki çevrede böyle siyasi bir kimlikle etiketlenmenin gelecek yıllardaki meslek hayatını olumsuz etkileyeceğini düşünmektedirler. Çünkü değişen siyasi iktidarla birlikte, sendikaların ve üye öğretmenlerin kurumlarındaki duruşu da değişmekte, iktidara yakın sendikaya üye öğretmenler daha sağlamda olduğunu düşünmekte ve işlerini daha kolay halledebilmektedirler (Gökçe, 2009).

Bu durumda, üye olmayan öğretmenlerin toplumdaki sendika anlayışından ve toplumun sendikalı öğretmene bakışı açısından dolayı sendikalar üye olmamayı tercih ettikleri düşünülmektedir. Ayrıca herhangi bir sendikaya üye olmayan öğretmenlerin sendikalara karşı genel olarak olumsuz bir tutuma sahip oldukları çalışma sonucu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte herhangi bir sendikaya üye olmayan

öğretmenler sendikalara karşı olumsuz bir tutuma sahip olsalar da, sendikaların gerekli kurumlar olduğunu düşünmektedirler (Gökçe, 2009).

Sendikalı öğretmenlerin çoğunluğu sendika üyesi olmanın bir faydasını görmediğini ifade ederlerken, benzer şekilde sendikaya üyesi olmayan öğretmenler de sendikaya üyesi olmamanın bir faydasını görmediklerini ifade etmişlerdir. Sendikalı bir öğretmen “*yolluğunu sendika sayesinde aldığını*”, bir öğretmen ise *“yönetici atamalarında.”* sendikanın faydasını gördüğünü ifade etmiştir.

Sendikasız öğretmenler, sendikasız olmamanın faydalarını; tüm sendikaların düzenlemiş olduğu etkinliklerin hepsine katılabilme kolaylığını sağlaması, hangi siyasi fikre sahip olduğum ortaya çıkması ve eğitim-öğretime ile ilgili özgürce her hangi bir görüşe bağlı kalmadan düşüncelerini açıklaması olarak ifade etmişlerdir.

Sendika üyesi olan ve olmayan öğretmenlerin büyük çoğunluğu, sendikalı olmanın ya da olmamanın bir güçlüğü ile karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Sendikalı öğretmenler sendikalı oldukları için farklı sendikada olanların ayrımcılık hissiyatından, diğer sendikaların anlayışıyla karşılaşmamasından, yakın arkadaşlarıyla çatışma yaşamamasından ve manevi baskı altına alınma, bazen dışlanma, arkadaş gurupları arasında kalmadan kaynaklı güçlükler yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmada sendikalı ve sendikasız öğretmenlerin, sendikaların eğitimin niteliğini artırma konusunda yeterince, hatta hiç çalışmadıkları yönünde ağırlıklı bir görüş ortaya çıkmıştır. Bir sendikalı öğretmen “*eğitimde kalite, sadece sendikalar ile artacak bir mevzu değil*” demiştir ve genel olarak eğitim sendikalarının hiçbirisinin eğitimde kalite artışına bir etkisinin olmadığını belirtmiştir. Sendikalı bir öğretmen sendikaların eğitimde kaliteyi artırmak yerine “*tek dertlerinin üye kazanmak ve aidat toplamak.*” olduğunu belirtmiştir. Benzer biçimde başka bir, sendikasız bir öğretmen ise “*Eğitimde kaliteyi arttırmaya çalışmaktan ziyade daha çok taraftar bulma, rakip sendikayı kollayıp açığını yakalama ve onu tenkit etme* ile uğraştıklarını ifade etmişlerdir.

Pogodzinski ve Jones (2012)’in mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin; öğretmen sendikalarına ilişkin tutumlarını incelediği araştırmada,

öğretmen sendikalarının mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin ilgi, ihtiyaç ve beklentileriyle daha fazla ilgilenmeleri gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu durumun öğretmenlerin sendikalarını değerlendirmelerinde ve sendikalara ilişkin bakış açılarında diğer örgütsel faktörler kadar etkili olduğu saptanmıştır. Jacoby (2011)'in okul yönetiminde sendikaların etkisini araştırdığı çalışmada, endüstri çağının geride kaldığı bu dönemde, muhalif olarak sendikaların öğretmelerin mesleki rollerini yerine getirmeleri için okul yönetimleri ile daha fazla işbirliği yapmaları ve daha hesap verebilir olmaları gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca sendikalar ve okul yönetimleri arasındaki işbirliğinin öğretmenlerin kendi aralarında ve oku yönetimiyle işbirliği ve mesleki gelişimleri için de gerekli olduğu ifade edilmiştir. Şimşek ve Seashore (2008) yaptıkları araştırmada, eğitim sendikalarına gelecek imajını gerçekleştirebilmeleri için bir dizi strateji ve taktik önermişlerdir. Bu stratejiler şunlardır; öğretmen kalitesine odaklanmak, meslek için gerekli olan profesyonel standartları saptamak, öğretmenlerin mesleki ve profesyonel gelişimleri için önderlik rolü üstlenmek (toplu sözleşmelerin en önemli bileşeni olarak bu konuyu öne almak) sendikaların kurumsal dönüşümü için önderliği üstlenmek, performansa dayalı ödeme konusunda standartlar geliştirmek ve yaymak, eğitimin zor süreçlerine dâhil olmak, okul ve sınıf düzeylerine daha yakın durmak, daha yatay ve esnek yapılanmış sendika örgütlenme modelleri üzerine odaklanmaktır.

Bütün bu sonuçlar öğretmelerin mevcut eğitim sendikalarına bakış açılarının çok da olumlu olmadığını göstermektedir. Öğretmenler özellikle çok fazla sendika olmasından, sendika yetkililerinin yetersizliklerinden ve sendika-siyaset ilişkisinden rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler ve eğitim sendikası yetkilileri arasında daha sağlıklı bir ilişkinin kurulması ve bundan sonraki araştırmacılar için araştırmanın sonucuna dayalı olarak şu öneriler geliştirilmiştir:

1- Eğitim sendikası yetkilileri ve yöneticileri, sendikaların bir siyasi partinin bir uzantısı ve parçası gibi görünmelerini engelleyecek tedbirler almalıdırlar.

2- Sendika yöneticileri, sendika içi demokrasiye önem vermeli ve şeffaf bir şekilde yönetmelidirler. Ayrıca sendikalar sendikal eğitime daha çok önem vermeli ve bu yönde çalışmalar yapmalıdırlar.

3- Sendikaların yeni politikalar geliştirirken, uluslararası ve ulusal koşulları düşünerek sorunlarını doğru ve gerçekçi bir şekilde ortaya koymaları gerekmektedir. Bunun için ise sendikalar, üyelerinin profillerini tespit eden araştırmalar yapmalıdırlar.

4- Sendikalı öğretmenlerin çoğunluğu sendika üyesi olmanın bir faydasını görmediğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin üyesi oldukları sendikadan niçin fayda görmedikleri bundan sonraki araştırmalarda ayrıntılı olarak ele alınmalı ve sendika yetkilileri bu konuda çalışmalıdırlar.

5- Eğitim sendikaları sadece ücret sendikacılığı yapmamalı. Eğitimin niteliğinin ve öğretmen kalitesinin artırılması için çalışmalar yapmalı ve yapılan çalışmalara destek vermelidirler.

Kaynaklar

- Açıkgöz, K. (1994). *Eğitimde etkili yönetici davranışları*. İzmir: Kendi yayını
- Akyüz, Y. (1980). *Öğretmen örgütlenmesi* (Türkiye, Fransa, İsviçre ve Uluslararası Düzeyde Kuruluşlar, Etkinlikler, Sorunlar). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Altunya, N. (2008). *Türkiye’de öğretmen örgütlenmesi (1908-2008)*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Aslan, S. ve Gül. C. (2004) Geçmişten günümüze Türkiye’de baskı grupları C.Ü. iktisadi ve idari bilimler dergisi, cilt 5, sayı 1
- Bascia, N. (1994). *Union in teacher’s porfessional lives: Social, intellectual and practical concerns*. New York: Teachers College Presss.
- Battal, E. ve İnce, T. (2004) *Öğretmen örgütlenmeleri ve eğitim bir sen* Ankara: Eğitim Bir Sen Yayınları 2004
- Baysal, Ö.(2006) *Sınıf öğretmenlerinin mesleki örgütlenme tutumları (Uşak Örneği)* Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bölümü
- Bilge, E. (2003) *Türkiye’de memur sendikacılığı ve örgütlenmeleri*. İstanbul,2003.
- Boyacı, H. (1994). *Öğretmenlerin Mesleki Örgütlenmeye İlgilerinin Düzeyini ve Bu İlgili Düzeyinin Etkenleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi ,Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Demiryürek, E. (2008). *Eğitim iş kolunda faaliyet gösteren kamu sendikalarına üye öğretmenlerin eğitim sürecinde kazandırılmasını gerekli gördükleri değerlere ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yeditepe Üniversitesi

- Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Yüksek Lisans Programı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Friedrich Ebert Vakfı (1996) *Küreselleşme sürecinde ve değişen koşullarda Türk sendikacılık hareketi: fırsatlar ve riskler*, İstanbul: Friedrich Ebert Vakfı Yayını, 1996, s. 19.
- Gemici Y. (2008). *Eğitimde sendika-yönetim ilişkileri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Ve Deneticiliği Programı Doktora Tezi
- Gül, M. H. (2007) *Eğitim çalışanlarının eğitim sendikalarına bakışı, beklentileri ve sendikaların eğitim çalışanlarına yönelik faaliyetleri ve beklentileri* Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Gökçe E. (2009) *İlköğretim öğretmenlerinin öğretmen örgütlerine (sendikalara) üye olmama sebepleri*. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eylül, 2009
- Jacoby, D. (2011) Teacher unionization in school governance. *Educational policy* September 2011 vol. 25 no. 5 762-78.
- Johnathan L. ve Lawrence W. K. (2013). State teacher union strength and student achievement *Economics of education review* 35 (2013) 93-103
- Koç, Y. (1992). *Memurlar ve sendikalaşma*. Bılar A.Ş
- Miles, M.B., ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*, (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Özkiraz, A. ve Talu, N. (2008) *Sendikaların doğuşu; Türkiye ve Batı Avrupa ülkeleri karşılaştırması Sosyal bilimler araştırmaları dergisi*. 2, (2008): 108-126
- Pogodzinski, B. ve Jones, N. (2012). Exploring novice teachers' attitudes and behaviors regarding teacher unionism. *Educational policy* November 18, 2012
- Poole, W.L. (2000) The construction of the teacher' paradoxical interests by teacher union leaders. *American educational research journal* vol: 37; no: 1 pp 93-119
- Serinoğlu, R. (2004). *"Eğitim hizmet kolundaki sendikaların eğitim amaçları ve amaçladıkları insan modelleri"* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Üniversitesi.
- Şimşek ve Seashore (2008) Teacher unions, new unionism and shifting cultural metaphors. *Eurasian journal of educational research*, 31, pp, 93-113/ 2008
- Taş, A. (1995). *İlköğretim okulları öğretmenlerinin eğitim sendikalarından, sendikacıların öğretmenlerden beklentileri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış yüksek lisans tezi,

- Tok, T. N. (1996). *Okul yöneticileri ve öğretmenlerin mesleki örgütlenmeye ilişkin görüşleri*. Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Turan, G. (2000). *Türkiye’de kamu sendikacılığı*. Kamu-iş, 6(1), 58.
- Uçkan, B. Kağnıcıoğlu, D. (2008) “İşçilerin sendikalara ilişkin algı ve tutumları: Eskişehir örneği”, *Sendikal Hak ve Özgürlükler – Türkiye Gerçeği” Sempozyumu Kasım 2008*, Ankara.
- Ulutaş, U. ve Sönmez İ. (2011) *Eğitimci kadınların sendikal örgütlenme eğilimleri ve sendikal sürece katılım düzeyleri üzerine bir inceleme (Eskişehir Örneği)*. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
- Urban W. (1990). New directions in the historical study of teachers unionism. *Historical studies in education/revue d'histoire de l'e'ducation 1: 1–15*.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, (Genişletilmiş 5. bs.). Ankara: Seçkin Yayınları.
- 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu
- http://www.csgb.gov.tr/csgb_Portal/Show_Property_WLP%20Repository/csgb/dosyalar/_istatistikler/_4688_istatistik_2011 15. Eylül 2011 tarihinde T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2011 kamu çalışanları sendikaları üye sayısı alınmıştır.

Extended Summary

Purpose

The main aim of this study is to found out the present positions and operations of unions operating in education-business in Turkey according to the member and non-member teachers’ ideas.

It was tried to found out the answers of these sub questions to reach this main purpose.

According to memberized and nonmemberized teachers’ point of views;

- g) What is the main function of education unions?
- h) What are the expectations of teachers about unions?
- i) How are the proficiency levels of the unions’ authorized ones and unions?
- j) What are the reasons of preferring and not preferring the unions for teachers to be the members and not members of them? Who are the persons who are effective on the teachers preferences?
- k) What are the difficulties and uses of being members or not members of the unions for teachers?
- l) How is the contribution of the education unions to develop the qualification of education?

Method

This study was carried out by using semi structured interview technique in qualitative research method and designed in screening model. In the study, the teachers' paradigmas in education business, together with memberized and not memberized teachers' point of views qualitatively.

Participants

The study was carried out with totally 52 participants 20 of which were union members, 32 of which were not union members attendanted in primary schools in Kars in 2011-2012 academic years.

Data collecting instrument/tool and data analyzing

In this study semi structured interview form was used to collect data. The interviewing form called "*The teachers' Point of Views About Education Unions*" consisted of 7 personal information and 10 questions related to found out the ideas of teachers about the unions.

The data of this study were analyzed by using content analysis thecnique being one of the qualitative data analysing techniques. For that reason and first of all/at first the interviewing data were analyzed and the codes were defined on the resolved/analyzed text. After that, the codes created meaningful wholes were combined under themes. For the aim of creating codification and theme process' reliability, the data were studied on by two different researchers independently by coding and the consistency between the two researchers were examined

Result

At the end of the study the teachers who are the members of the unions claimed that the functions of unions were mostly defencing the training employees' rights, representing the members in a best way and supporting them materially and morally.

In the study it was understood that the main expectations of the memberized and non- memberized teachers were developing all teachers employee rights, but on the other hands the same teachers defined/emphasized that fulfilling these rights were the most difficult expectations. While the memberized teachers expressed that resolving the injustice between salary and working rates such as the most difficult expectations having a necessity to be fulfilled by the unions, The non-memberized teachers expressed that it was difficult to be fulfilled all of the expectations.

The non-member teachers, expressed that the reason of not being members of unions; the activity of deviding into different political ideologies more than education, not overseeing/protecting the teachers' rights, not thinking that they are necessary, not thinking that their works are adequate, the working style of unions focusing on different targets, following some interests, not feeling needs to do more, not wishing to be independent and not having a request not to be a mamber of a political group, having not enough information about unions. While most of the teachers being members of unions expressed that they didn't have any uses about being members of the unions, in the same way the non-member teachers said that they didn't see any uses of being members of unions, either.

Discussion

In this study it was seen that the members and non-members teachers' most basing expectations were developing all teachers' employee rights, but also the memmbers and non-members teachers explained that it was the most difficult activity to fulfill these expectations. This situation may be interpreted such as a sign of feeling insecurity related to education unions. But on the other hand the researches show that against all ods, the unions are thought by the teachers to be the most reliable foundations to protect the personal rights. According to the results of the researches done by Ulutaş and Sönmez (2011), the most of the participants explained that the unions were the organizations to mostly protect the personal rights.

The member teachers expressed that the reson of being not to be able to be democratic; derived from having comlately political aim, behaving ideologically, being there to try to carry out different goals. While the unions developed new policies beside international and national problems it is necessary for them to be aware of problems derived from their internal structure and to put forth these problems correctly and objectively. For that reason the unions must organize new researches and support them to find out the expectations and to determine the profiles of their members (Uçkan and Kağincioğlu, 2008).

Member and non-member teachers expalined that the quantity/amount of the unions were excessive. For trying to solve this problem, the member and non-member teachers expressed that it was necessary for them to gather under the same roof and they must behave only on behalf of education.

Coclusion

All these results show that the teachers' point of views about the present unions were not complately positive. The teachers especially expressed that there were too many unions, inability of their administrators and they were disturbed from the relations between the unions and politics.